

illos: sed adhæreatis Domino Deo vestro, quod fecistis usque in diem hanc. Et tunc auferet Dominus Deus in conspectu vestro gentes magnas et robustissimas, et nullus vobis resistere poterit. Unus e vobis persequetur hostium mille viros: quia Dominus Deus vester pro vobis ipse pugnabit, sicut pollicitus est. Hoc tantum diligentissime præcavete, ut diligatis Dominum Deum vestrum. Quod si volueritis gentium harum, quæ inter vos habitant, erroribus adhærere, et cum eis miscere connubia, atque amicitias copulare: jam nunc scitote quod Dominus Deus vester non eas deleat ante faciem vestram, sed sint vobis in foream ac laqueum, et offendiculum ex latere vestro, et sudes in oculis vestris, donec vos auferat atque disperdat de terra hac optima, quam tradidit vobis. C. CVI. En ego hodie ingrediar viam universæ terræ, et toto corde (1) et toto animo cognoscetis, quod de omnibus verbis, quæ se Dominus presstiturum vobis esse pollicitus est, unum non præterierit incassum. Sicut ergo implevit opere quod promisit, et prospera cuncta venerunt: sic adducet super vos quicquid malorum comminatus est, donec vos auferat atque disperdat de terra hac optima, quam tradidit vobis, eo quod præterieritis pactum Domini Dei vestri, quod pepigit vobiscum, et servieritis diis alienis, et adoraveritis eos: cito atque velociter consurget in vos furor Domini, et auferemini de terra hac optima, quam tradidit vobis.

B. XXXIII, Cap. XXIV. — Congregavitque Josue omnes tribus Israel in Sichem, et vocavit majores natu, ac principes, et judices, et magistros: steteruntque in conspectu Dei (Vulg. Domini), et ad populum sic locutus est: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Trans fluvium habitaverunt patres vestri ab initio. Thare pater Abraham et Nachor: servieruntque diis alienis. Tuli ergo patrem vestrum Abraham de Mesopotamiae finibus: et adduxi eum in terram Chanaan multiplicarique semen ejus, et dedi ei Isaac: illique rursus dodi Jacob et Esau. E quibus, Esau dedi montem Seir ad possidendum: Jacob vero et filii ejus descenderunt in Ægyptum. Misique Moesen et Aaron, et percussi Ægyptum multis signis atque portentis. Eduxique vos et patres vestros de Ægypto, et venistis ad mare, persequentique sunt Ægyptii patres vestros cum

curribus et equitatu, usque ad mare Rubrum. Clamaverunt autem ad Dominum filii Israel [h. non habet]: qui posuit tenebras inter vos et Ægyptios, et adduxit super eos mare, et operuit illos. Viderunt oculi vestri cuncta que in Ægypto fecerim, et habitastis in solitudine multo tempore, et introduxi vos ad terram Amorrhæi, qui habitabat trans Jordanem. Cumque pugnarent contra vos, tradidi eos in manus vestras, et possedistis terram eorum, atque interfecistis illos. Surrexit autem Balac, filius Sapphor, rex Moab, et pugnavit contra Israel. Misique et vocavit Balaam filium Beor, ut malediceret vobis: et ego nolui audire eum, sed e contrario per illum benedixi vobis, et liberavi vos de manu ejus. Transistisque Jordanem, et venistis ad Jericho. Pugnaveruntque contra vos viri civitatis ejus, Amorrhæus, et Phereæus, et Chananeus, et Hethæus, et Gergesæus, et Evæus, et Jebusæus, et tradidi illos in manus vestras. C. CVII. Misique ante vos crabrones: et ejeçi [h. et ejeçerunt] eos de locis suis, duos reges Amorrhæorum, non in gladio nec in arcu tuo. Deditque vobis terram in qua non laborastis, et urbes quas non ædificastis, ut habitaretis in eis: vineas et oliveta, que non plantastis [h. comedistis]. Nunc ergo timete Dominum, et servite ei perfecto corde atque verissimo: et auferite deos, quibus servierunt patres vestri in Mesopotamia et in Ægypto, ac servite Domino. Sin autem malum vobis videtur ut Domino servialis, optio vobis datur: eligite hodie quod placet, cui servire potissimum debeatis, utrum diis quibus servierunt patres vestri in Mesopotamia, an diis Amorrhæorum, in quorum terra habitatis: ego autem et domus mea serviemus Domino. Responditque populus, et ait: Absit a nobis ut relinquamus Dominum, et serviamus diis alienis! Dominus [h. Quoniam Dominus] Deus noster ipse eduxit nos, et patres nostros, de terra Ægypti, de domo servitutis: fecitque videntibus nobis signa ingentia, et custodivit nos in omni via per quam ambulavimus, et in cunctis populis per quos transivimus. Et ejeçit universas gentes, et Amorrhæum habitatorem terræ, quam nos intravimus. Serviemus igitur Domino, quia ipse est Deus noster. C. CX. Dixitque Josue ad populum: Non poteritis servire Domino: Deus enim sanctus, et fortis omni-

(1) Exciderunt librariorum oscitantia e Vulgatis libris hæc verba, « et toto corde », que nedom Hebraeus textus habet, et Græcus.

lato est, nec ignosceat sceleribus vestris atque peccatis. Si dimiseritis Dominum, et servieritis diis alienis, convertet se, et affliget vos atque subvertet postquam vobis præstiterit bona. Dixitque populus ad Josue: Nequaquam ita ut loqueris erit, sed Domino serviemus. Et Josue ad populum: Testes, inquit, vos estis, quia ipsi elegeritis vobis Dominum ut serviat ei. Responderuntque: Testes. Nunc ergo, ait, auferite deos alienos de medio vestri, et inclinate corda vestra ad Dominum Deum Israel. Dixitque populus ad Josue: Domino Deo nostro serviemus, et obedientes erimus præceptis ejus. Percussit igitur Josue in die illo feodus, et proposuit populo præcepta atque judicia in Sichem. C. CX. Scripsitque omnia verba hæc in volumine legis Domini: et tulit lapidem pergrandem, posuitque eum subter quereum, quæ erat in sanctuario Domini: et dixit ad omnem populum: En lapis iste erit vobis in testimonium, quod au-

dierit omnia verba Domini quæ locutus est vobis: ne forte postea negare velitis, et mentiri Domino Deo vestro. Dimisitque populum, singulos in possessionem suam. Et post hæc mortuus est Josue, filius Nun, servus Domini, centum decem annorum: sepelieruntque eum in finibus possessionis sue in Thammath Sare, quæ sita est in monte Ephraim, a septentrionali parte montis Gaas. Servilique Israel Domino cunctis diebus Josue, et seniorum qui longo vixerunt tempore post Josue, et qui noverant omnia opera Domini quæ fecerat in Israel. Ossa quoque Joseph, quæ tulerant filii Israel de Ægypto, sepelierunt in Sichem, in parte agri quem emerat Jacob a filiis Emor, patris Sichem, centum novellis ovibus, et fuit in possessionem filiorum Joseph. Eleazar quoque, filius Aaron, mortuus est: et sepelierunt eum in Gabaath Phinees filii ejus, quæ data est ei in montem Ephraim.

Explicit liber Josue ben Nun.

TITULI LIBRI JUDICUM.

- I. Post mortem Josue consulerunt filii Israel Dominum, quis esset dux belli; et Dominus: Judas. Adonibezach rex ab Israel comprehensus; deinde Cariath-Arbe et cætera civitates. De Caleb et Aza, filia ejus: de agro postulato, et de Gaza: de filiis Enac castinctis: de Bethel, de Luza, et homine proditore ejus, quarum cum habitatores non delevisset, postea reversi oppresserunt Israel: et Angelus Domini venit, et improperat eis flentibus.
- II. Ubi tanquam nox mortuum Josue commemorat, et senioribus timoratis mortuis novella ætas læciva succrevit, quæ Deum omnino non coluit; et Baalem serviendo Dominum ad iracundiam provocavit; et tradidit eos in manibus hostium. De quinque satrapis Philistinorum relicti: de filiis Chanaanæorum sociatis: de Chuzan Hazathaim Mesopotamiæ et de Othoniel, rege Israel.
- III. Peccaverunt filii Israel, et tradidit eos Dominus Eglon regi Moab; et clamaverunt ad Dominum, et suscitavit eis Aod, filium Gera, quæ occidit Eglon crassum, et Moabitas decem millia. De Samgari filio Anath, qui occidit sexcentos viros vomere. Iterum peccaverunt, et tradidit sunt Jabin

regi: Dehora et Barach, exercitu ducto, occiderunt Jabin. De Jahel, uxore Haber, quæ palo occidit Sisaram. Et canticum Deboræ et Barac. IV. Peccantes iterum traditi sunt in manu Midian, et humiliati clamant ad Dominum; et militi ad eos prophetam, improperans Angelus Domini venit ad Gedeon frumenta terentem, et ait: Gedeon quod per se ipsum liberaturus esset Dominus Israel. De sacrificio oblato et dixit Dominus ad eum nocte, ut destructa ira Baal, et lupo exciso, de tauro septenario patris tuæ offerat sacrificium. De conventu, et Medianitis. Gedeon, vellere posito in area, quærit signum. Dominus dicit ad eum: Multus est tecum populus. Ad aquas probantur, et trecenti viri probi inveniuntur; et jussu Domini descendi in castra, et audit somnium referentem de proventu belli. De Salmata et Zebee. De Oreb. De viris Sochoth, et de turri Phameel, et cxx milia occisorum. De inauribus aureis a Gedeon de præda postulatis, et de morte quietæ ejusdem Gedeon.

V. Iterum peccaverunt filii Israel, et Abimelech naturalis Gedeon conspirat cum Sichemitis. Con-

- ductis vagis occidit septuaginta viros, filios Gedeon, e quibus Jonatha minor absconditus, in posterum venit, et dicit super eos parabolam. De Gaal, filio Hebed, qui cum fratribus suis transit in Sichinam et Zebul, princeps civitatis, mittit ad Abimelech occulte. Committunt praelium. De turri Sichinorum, ubi fumo et igne mille homines perierunt. De populo Thebes, et turri in medio ejus firmissima, ad quam accedens Abimelech, jecit mulier fragmentum molae, et occidit eum.
- VI. Post Abimelech surrexit Thola: post eum Jair. Iterum peccaverunt filii Israel Deo, et traditi sunt Philisthæis; et affecti nimis clamaverunt ad Dominum dicentes: Peccavimus tibi. Similiter secundo, et misertus est illis. De Jephthe Galaadite constituto principe super Israel. Et legatos mittit ad Philisthæim. De voto ejus temerario. De victoria belli, et morte filia. De seditione in Ephraim. Post Jephthe surrexit Abessan, deinde Abialon et Abdon. Rursus de peccato Israel.
- VII. De Menube, cui Angelus apparuit. De natalitate Samson, qui adultus accepit mulierem de filiabus Philisthæim. De leone occiso et favo mellis. Et proponit parabolam, quam uxor publicæ: qua dimissa alteri traditur. Iratus Samson vulpes

capit, et colligatis, ignem supposuit, et segetes accendit. De maxilla asini mille viros occidit, et inde aqua ipsi sitiienti processit. De muliere, et portis in Gaza. De Dalila, quæ eum accepit. Productus e carcere ut luderet, templum super eos una secum dejecit.

VIII. De Michæ et mille centum argenteis. De sculptili et confatili. De alio adolescente Bethlehemita, qui factus est sacerdos in domo Michæ. De filiis Dan euntibus Lachis auferentibus sacerdotem, et idola. De Jonathan, filio Gersan, filii Moysi, sacerdote idoli.

IX. De levita accipiente uxorem de Bethlechem Juda, qua reversa in domum patris, vir ejus secutus grate suscipitur. De lætitia eorum, et itinere. De hominibus Gabaa Benjamin iniquis, qui virum appetunt ac mulierem. De abusa mulieræ, et fatigata, et mortua. De cadavere ejus diviso in duodecim partes, et misso per duodecim tribus. Pro hoc facto omnis populus congregatur; adversus tribum Benjamin bellum indicunt: semel et iterum superantur; tertio victores existunt. Penitentia ducti flentes dolent unam perisse tribum, ex qua sexcentis viris remanentibus consilium ineunt qualiter tribus que cecidit repararetur.

BREVES (1) LIBRI JUDICUM.

- I. Judas eligitur dux belli.
- II. Incepat populum Dominus pro excessu idolorum.
- III. Post obitum Josue fecerunt Israelitæ malam in conspectu Domini (2): quos tradidit inimicis suis in prædam.
- IV. Excitantur a Domino iudices ad liberationem Israel; etiam ipsos spreverunt; quibus reseravit gentes, ut in ipsis experiretur Israel.
- V. Hæ sunt gentes, quas Dominus dereliquit (3).
- VI. Pro excessu idolorum capti sunt a rege Chusan Mesopotamie.
- VII. Item pro malis traduntur Egton regi Moab: quem interfecit Aod in cenaculo suo cum arte,

interfectis etiam decem millibus Moabitarum, et quievit terra (4) octoginta annis.

- VIII. Sangar qui occidit sexcentos viros vomere.
- IX. Constantia mulieris Jahel, quæ clavum infixit tempore Sisaræ. Sequitur canticum Barac et Debboræ.
- X. Post excessus populi consuetos, apparuit Angelus Domini Gedeon, confortans ad preliandum. Subvertit etiam Baal, et obtulit sacrificium Domino. Ipsius viri trecenti lambebunt aquas ut canes. Is postmodum excessit cum Israel.
- XI. De regno Abimelech infimo, qui moritur de fragmento petræ molæ (5).
- XII. Regnum Jair.

(1) Pal. « capitula » de more vocat: unumque facit ex primo et secundo, sub unius numeri nota, et continent serie, ubi et legit: « Incepat eos Angelus Domini pro excessu, etc. »

(2) Reliquum textum verborum, « quos tradidit inimicis suis in prædam », Palatin. ms. ignorat.

(3) E contrario hic addit idem Palatin. ms. « ut erudiret eas in Israel ».

(4) In Pal. ms. « triginta annis », duntaxat.

(5) Addit Palatin. ms. « Is occidit filiam suam et fecit consuetudinem malam »: quæ mox referunt ad Jephthe ad quem pertinent.

- XIII. Regnum Jephthe. Is occidit filiam suam, et fecit consuetudinem malam.
- XIV. Judææ Abessan.
- XV. Judææ Manue, cujus filius famosus Samson.

- XVI. Excessus Michæ.
- XVII. De adolescente levita agnito apud Micham, et recocto a tribu Dan in sacerdotium idoli.
- XVIII. Vir levites cui contigit nefas.

CAPITULA LIBRI JUDICUM.

- I. Adonibezech fugiens comprehensus est, cæsis summis manibus manuum ejus ac pedum.
- II. Habitatores Dabir, cujus nomen vetus erat Carriath-Sepher, id est, civitas litterarum.
- III. Filii Cinzi cognati Moysi ascenderunt de civitate Palmorum cum filiis Juda.
- IV. Jebuseum habitatorem Jerusalem non deleverunt filii Benjamin.
- V. Vocavitque urbem Luzam, quæ ita appellatur usque in præsentem diem.
- VI. Aser non delevit habitatores Accho.
- VII. Loquente Angelo Domini ad filios Israel, eleverunt vocem suam et feverunt.
- VIII. Dimisit Josue populum, et abierunt filii Israel unusquisque in possessionem suam.
- IX. Iratus Dominus contra Israel, tradidit eos in manus diripientium.
- X. Iratus est furor Domini in Israel, et ait: Quia irritum fecit gens ista pactum meum, non debebo gentes.
- XI. Dimisit Dominus has nationes, et cito subvertete noluit.
- XII. Hæ sunt gentes quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israel.
- XIII. Itaque filii Israel habitaverunt in medio Chananzorum.
- XIV. Liberator populi Othoniel filius Cenez.
- XV. Liberator populi Aod filius Gera, filii Gemini, qui utraque manu utebatur pro dextra.
- XVI. Sangar, filius Anath, qui percussit de Philisthæis sexcentos viros.
- XVII. Erat autem Debhora prophetis uxor Lapidoth, quæ judicabat populum.
- XVIII. Surrexit itaque Debhora, et perrexit cum Balac in Cades.
- XIX. Nuntiatum est Sisaræ, quot ascendisset Barac in montem Thabor.
- XX. Egressu Jahel in occursum Sisaræ, dicit: Intra ad me, domine mi.
- XXI. Canticum Debboræ quod cecinit cum Barac.
- XXII. Filii Israel traditi sunt in manu Median septem annis.

- XXIII. Israel clamat ad Dominum auxilium postulans contra Madianitas.
- XXIV. Angelus Domini sedit sub quercu, quæ erat in Ephra.
- XXV. Signum Gedeon postulavit vellere.
- XXVI. De trecentis viris ad aquas probatis.
- XXVII. Gedeon oravit Dominum, narrante Madianita somnium proximo suo de pane subcinericio.
- XXVIII. Trecenti viri hydrias confringentes, et tubis sonantes clamaverunt: Gladius Domini, et Gedeonis.
- XXIX. Immisit Dominus gladium in omnibus castris, et mutua se cæde trucidabant.
- XXX. Ephraim persecutus est Madian, capta Oreb et Zeb portantes ad Gedeon.
- XXXI. Nonne melior est racemus Ephraim vindemias Abiezer?
- XXXII. Interrogavit Gedeon Zebec et Salmana de fratribus suis, quos occiderunt in Thabor.
- XXXIII. Fuit Abimelech filius Jerobaal in Sichem ad fratres matris suæ.
- XXXIV. Locutus est Jonathan viris Sichem similitudinem de oliva, et vite, et rubo.
- XXXV. Jonathan dicit viris Sichem: Si recte et absque peccato constituistis super vos regem Abimelech?
- XXXVI. Post Abimelech surrexit dux in Israel Thola, filius Phua.
- XXXVII. Jair Galaadites judicavit Israel per viginti et duos annos.
- XXXVIII. Dicit Dominus filiis Israel: Non addam ultra vos liberare.
- XXXIX. Fuit illo tempore Jephthe Galaadites, vir fortissimus atque pugnator.
- XL. Locutus est Jephthe omnes sermones coram Domino in Maspha.
- XLI. Jephthe votum filia vocit pro filiis Ammon.
- XLII. Quare vadens ad pugnam contra filios Ammon vocare nos noluistis?
- XLIII. Judicavit Israel Abessan de Bethlechem, qui habuit triginta filios et totidem filias.

- XLIV. Ahialon Zabulonites iudicavit Israel decem annis, mortuusque est ac sepultus in Zabulon.
 XLV. Iudicavit Israel Abdon filius Helai Pharaonites.
 XLVI. Erat vir quidam de Sara et de stirpe Dan.
 XLVII. Samson natus.
 XLVIII. Samson dixit patri: Hanc mulierem accipe mihi, quia placuit oculis meis.
 XLIX. Spiritus Domini irruit in Samson, et dilaceravit leonem.
 L. Samson sodalibus suis proposuit problema de fave mellis ab ore leonis sumpto.
- LI. De vulpibus quas Samson cepit.
 LII. De maxilla, id est, mandibula asini.
 LIII. De portis quas Samson in vertice montis tulit cum postibus et sera.
 LIV. De Dalila.
 LV. Philisthæi letantes per convivium, vocant Samson.
 LVI. Michas matri suæ loquitur.
 LVII. De filiis Dan.
 LVIII. De Jonathan filio Gerson.
 LIX. De levita habitante in latere montis Ephraim.

INCIPIIT

LIBER SOPHTIM,

ID EST,

JUDICUM

T. I. B. I, Cap. I. — Post mortem Josue consulerunt filii Israel Dominum, dicentes: Quis ascendet ante nos contra Chanaanæum, et erit dux belli? Dixitque Dominus: Judas ascendet: ecce traditi terram in manus ejus. Et ait Judas Simeoni fratri suo: Ascende mecum in sorte mea, et pugna contra Chanaanæum, ut et ego pergam tecum in sorte tua. Et abiit cum eo Simeon. Ascenditque Judas, et tradidit Dominus Chanaanæum ac Pheræum in manus eorum: et percusserunt in Bezec decem millia virorum. C. I. Invenieruntque Adoni-Bezec in Bezec, et pugnaverunt contra eum, ac percusserunt Chanaanæum et Pheræum. Fugit autem Adoni-Bezec: quem secuti comprehenderunt, cæsis summitatibus manuum ejus ac pedum. Dixitque Adoni-Bezec: Septuaginta reges, amputatis manuum ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias: sicut feci, ita reddidit mihi Deus. Adduxeruntque eum in Jerusalem, et ibi mortuus est. Oppugnantes ergo filii Judæ Jerusalem, ceperunt eam, et percusserunt in ore gladii, tradentes eam incendio civitatem. Et postea descendentes pugnaverunt contra Chanaanæum, qui habitabat in montanis,

(4) Palatin. ms. « monuit eam vir ». Vide quæ de hujus loci sensu diximus paulo superius in caput Josue xv.

Horma, id est, anathema. Cepitque Judas Gazam cum finibus suis, et Ascalonem, atque Accaron cum terminis suis. Fuitque Dominus cum Juda, et montana possedit; nec potuit delere habitatores vallis, quia falcatis curribus abundabant. Dederuntque Caleb Hebron, sicut dixerat Moses, qui delevit ex ea tres filios Enac. C. IV. Jebusæum autem habitatorem Jerusalem non deleverunt filii Benjamin; habitavitque Jebusæus cum filiis Benjamin in Jerusalem, usque in præsentem diem. Dominus quoque Joseph ascendit in Beth-El, fuitque Dominus cum eis. Nam cum obsiderent urbem, quæ prius Luza vocabatur, viderunt hominem egredientem de civitate, dixeruntque ad eum: Ostende nobis introitum civitatis, et faciemus tecum misericordiam. Qui cum ostendisset eis, percusserunt urbem in ore gladii; hominem autem illum et omnem cognationem ejus dimiserunt. Qui dimissus, abiit in terram Ethim, et edificavit ibi civitatem. C. V. Vocavitque eam Luzam: quæ ita appellatur usque in præsentem diem. Manasses quoque non delevit Beth-San, et Thanac cum viculis suis, et habitatores Dor, et Jeblaam, et Mageddo cum viculis suis, cepitque Chanaanæum habitare cum eis. Postquam autem confortatus est Israel, fecit eos tributarios, et delere noluit. Ephraim etiam non interfecit Chanaanæum, qui habitabat in Gazer, sed habitavit cum eo. Zabulon non delevit habitatores Cetrion et Naalol, sed habitavit Chanaanæus in medio ejus, factusque est ei tributarius. C. VI. Aser quoque non delevit habitatores Aecho, et Sidonis, et Aalab et Achazib, et Alba, et Apeec, et Roob; habitavitque in medio Chanaanæi habitatoris illius terræ, nec interfecit eum. Nephthali (*Vulg. add.* quoque) non delevit habitatores Beth-Semes et Beth-Anath; et habitavit inter Chanaanæum habitatorem terræ, fueruntque ei Bethsamite et Bethanite tributarii. Aretavitque Amorrhæus filios Dan in monte, nec dedit eis locum ut ad planiora descenderent: habitavitque in monte Hares, quod interpretatur testaceo, in Ailon et Salabim. Et aggravata est manus domus Joseph, factusque est ei tributarius. Fuit autem terminus Amorrhæi ab ascensu Scorpionis, petra et superiora loca.

R. II, Cap. II. — Ascenditque Angelus Domini de Galgal ad locum flentium, et ait: Eduxi vos de Egypto, et introduxi in terram, pro qua juravi

patribus vestris: et pollicitus sum ut non facerem irritum pactum meum vobiscum in sempiternum: ita dumtaxat ut non feriretis fodum cum habitatoribus terræ hujus, et (*Vulg. sed*) aras eorum subverteretis: et nolulistis audire vocem meam: cur hoc fecistis? Quam ob rem nolui delere eos a facie vestra: ut habeatis hostes, et filii eorum sint vobis in ruinam. C. VII. Cumque loqueretur Angelus Domini verba hæc ad omnes filios Israel, elevaverunt (*Vulg. add. ipsi*) vocem suam, et flevierunt. Et vocatum est nomen loci illius, Flentium (*Vulg. add. locus*) sive lacrymarum: immolaveruntque ibi hostias Domino. C. VIII. Dimisit ergo Josue populum, et abierunt filii Israel unusquisque in possessionem suam, ut obtinerent eam: servieruntque Domino cunctis diebus ejus, et seniorum qui longo post eum vixerunt tempore, et noverant omnia opera Domini, quæ fecerat cum Israel. T. II, B. III. Mortuus est autem Josue, filius Nun, famulus Domini, centum et decem annorum, et sepelierunt eum in finibus possessionis suæ in Thamnath-Sare in monte Ephraim, a septentrionali plaga montis Gaas. Omnisque illa generatio congregata est ad patres suos: et surrexerunt alii, qui non noverant Dominum, et opera quæ fecerat cum Israel. Feceruntque filii Israel malum in conspectu Domini, et servierunt Baalim. Ac dimiserunt Dominum Deum patrum suorum, qui eduxerat eos de terra Egypti: et secuti sunt deos alienos, deosque populorum, qui habitabant in circuitu eorum, et adoraverunt eos, et ad iracundiam concitaverunt Dominum, dimittentes eum, et servientes Baal (1) et Astharoth. C. IX. Iratusque Dominus contra Israel, tradidit eos in manibus diripientium, qui ceperunt eos, et venderunt hostibus, qui habitabant per gyrum, nec poterunt resistere adversariis suis; sed quocumque pergere voluissent, manus Domini erat super eos sicut locutus est, ut juravit eis, et vehementer afflicti sunt. B. IV. Suscitavitque Dominus iudices, qui liberarent eos de vastantium manibus; sed nec illos audire voluerunt, fornicantes cum diis alienis, et adorantes eos. Cito deseruerunt viam, per quam ingressi fuerant patres eorum, et audientes mandata Domini, omnia fecere contraria. Cumque Dominus iudices suscitarat, in diebus eorum flecebatur misericordia, et audiebatur afflictorum gemitus, et liberabat eos de cæde vastantium.

(1) Juxta Hebræum habent codd. nostri « Baal », quanquam in Palatin. posterior manus rescripsit, « Baalim ».

Postquam autem mortuus esset iudex, revertentur, et multo majora (1) faciebant quam fecerant patres eorum, sequentes deos alienos, servientes eis, et adorantes illos. Non dimiserunt adventiones suas, et viam durissimam, per quam ambulare consueverant. C. X. Iratusque est furor Domini in Israel, et ait: Quia iratum fecit gens ista pactum meum, quod pepigeram cum patribus eorum, et vocem meam audire contempsit: et ego non debeo gentes, quas dimisit Josue, et mortuus est, ut in ipsis experiar Israel, utrum custodiant viam Domini, et ambulent in ea, sicut custodierunt patres eorum, an non. B. V. Dimisit ergo Dominus omnes has nationes, et cito subvertere noluit, nec tradidit in manus Josue.

C. XI, Cap. III. — Hæ sunt gentes quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israelem, et omnes qui non noverant bella Chananæorum: ut postea discerent filii eorum certare cum hostibus, et habere consuetudinem præliandi: quinque satrapas Philistinorum, omnemque Chananeum, et Sidonium, atque Evæum, qui habitabat in monte Libano, de monte Baal Hermon usque ad introitum Emath. Dimisitque eos, ut in ipsis experiretur Israelem, utrum audiret mandata Domini quæ præceperat patribus eorum per manum Mosi, an non. B. VI, C. XII. Itaque filii Israel habitaverunt in medio Chananæi, et Hethæi, et Amorrhæi, et Pherezæi, et Eyzæi, et Jebusæi: et duxerunt uxores filias eorum, ipsique filias suas filios eorum tradiderunt, et servierunt diis eorum. Feceruntque malum in conspectu Domini, et oblitii sunt Dei sui, servientes Baalim et Astharoth. Iratusque Dominus contra Israel, tradidit eos in manus Chusan-Rasathaim regis Mesopotamiae, servieruntque ei octo annis. C. XIII. Et clamaverunt ad Dominum: qui suscitavit eis salvatorem, et liberavit eos, Othoniel videlicet filium Cenez, fratrem Caleb minorem; fuitque in eo Spiritus Domini, et iudicavit Israel. Egressusque est ad pugnam, et tradidit Dominus in manu ejus Chusan-Rasathaim, regem Syriæ, et pressit eum. Quievitque terra quadraginta annis, et mortuus est Othoniel filius Cenez. T. III, C. VII. Addiderunt autem

(1) Sic mss. omnes; editi, « multo pejora »; sed unus est sensus, sive « majora », sive « pejora » legamus. MAR.

(2) Non solum « Aod », sed « Aod inclutum filium Gera », legunt mss. aliquot recentiores libri cum canone Hebr. verit. Certum est autem illud, « inclutum », nihil aliud esse præter interpretationem nominis « Aod », quæ errore librariorum fluxit et margini in sacrum contextum. MAR.

filii Israel facere malum in conspectu Domini; qui confortavit adversum eos Eglon, regem Moab, quia fecerunt malum in conspectu ejus. Et copulavit ei filios Ammon et Amalec, abique et percussit Israel, atque possedit urbem Palmarum. Servieruntque filii Israel Eglon, regi Moab, decem et octo annis. C. XIV. Et postea clamaverunt ad Dominum: qui suscitavit eis salvatorem vocabulo Aod (2), filium Gera, filii Jemini, qui utraque manu utebatur pro dextera. Miseruntque filii Israel per illum munera Eglon regi Moab. Qui fecit sibi gladium ancipitem, habentem in medio capulum longitudinis palmæ manus, et accinctus est eo subter sagum in dextro femore. Obtulitque munera Eglon, regi Moab. Erat autem Eglon crassus nimis. Cumque obtulisset ei munera, prosecutus est socios, qui cum eo venerant. Et reversus de Galgalis, ubi erant idola, dixit ad regem: Verbum secretum habeo ad te, o rex. Et ille imperavit silentium; ogressisque omnibus qui circa eum erant, ingressus est Aod ad eum: sedebat autem in æstivo cenaculo solus, dixitque: Verbum Dei habeo ad te. Qui statim surrexit de throno. Extenditque Aod manum sinistram, et tulit sciam de dextro femore suo, infixitque eam in ventre ejus tam valide, ut capulus ferrum sequeretur in vulnere, ac pinguissimo adipe stringeretur. Nec eduxit gladium, sed ita ut percussisset, reliquit in corpore: statimque per secreta nature alvi stercore proruperunt. Aod autem clausis diligentissime ostiis cenaculi, et obfirmatis sera, per posticam egressus est. Servique regis ingressi viderunt clausas fores cenaculi, atque dixerunt: Forsitan purgat alvum in æstivo cubiculo. Expectantes diu donec erubescerent, et videntes quod nullus aperiret, tulerunt clavem, et aperientes invenerunt dominum sum in terra jacentem mortuum. Aod autem, dum illi turbarentur, effugit, et pertransiit locum idolorum, unde reversus fuerat. Venitque in Seirath: et statim insonuit buccina in monte Ephraim, descenderuntque cum eo filii Israel, ipso in fronte gradiente. Qui dixit ad eos: Sequimini me, tradidit enim Dominus inimicos nostros Moabitas in manus nostras. Descende-

rum », nihil aliud esse præter interpretationem nominis « Aod », quæ errore librariorum fluxit et margini in sacrum contextum. MAR.

— Mss. « Aoth. » vel « Haoth. » Unus Palatinus nostris addit secundam manu « inclutum »; quæ vox ipsius nominis « Aod » interpretatio est.

rumque post eum, et occupaverunt vada Jordanis quæ transmittunt in Moab; et non dimiserunt transire quemquam; sed percusserunt Moabitas in tempore illo, circiter decem millia, omnes robustos et fortes viros. Nullus eorum evadere potuit. Humiliatusque est Moab die illo sub manu Israel, et quievit terra, octoginta annis. B. VII, C. XV. Post hunc fuit Samgar, filius Anath, qui percussit de Philisthim sexcentos viros vomere, et ipse quoque defendit Israel.

B. IX, Cap. IV. — Addideruntque filii Israel facere malum in conspectu Domini post mortem Aod, et tradidit illos Dominus in manus Jabin, regis Chanaan, qui regnavit in Asor: habitique ducem exercitus sui nomine Sisaram, ipse autem habitabat in Aroseth gentium. Clamaveruntque filii Israel ad Dominum: non gentes enim habebat falcatos currus, et per viginti annos vehementer opprimerat eos. C. XVI. Erat autem Debhora prophetis uxor Laphidoth, quæ judicabat populum in illo tempore. Et sedebat sub palma, quæ nomine illius vocabatur, inter Rama et Beth-El in monte Ephraim: ascendebantque ad eam filii Israel in omne iudicium. Quæ misit et vocavit Barac filium Abionem de Cedus Nephthali: dixitque ad eum: Præcepit tibi Dominus Deus Israel, vade, et duc exercitum in montem Thabor, tollesque tecum decem millia pugnatorum de filiis Nephthali, et de filiis Zabulon: ego autem adducam ad te in loco torrentis Cison, Sisaram principem exercitus Jabin, et currus ejus, atque omnem multitudinem, et tradam eos in manu tua. Dixitque ad eam Barac: Si venis mecum, vadam: si nolueris venire, non pergam. Quæ dixit ad eum: Ibo quidem tecum, sed in hac vice tibi victoria non reputabitur, quia in manu mulieris tradetur Sisara. C. XVII. Surrexit itaque Debhora, et perrexit cum Barac in Cedus. Qui accitis Zabulon et Nephthali, ascendit cum decem millibus pugnatorum, habens Debboram in comitatu suo. Aber autem Cinea recesserat quondam a cæteris Cinea fratribus suis, filiis Jobab, cognati Mosi, et tetenderat tabernacula usque ad vallem, quæ vocabatur Sennim, et erat juxta Cedus. C. XVIII. Nuntiatumque est Sisara, quod ascendisset Barac filius, Abinoem in montem Thabor. Et congregavit nongentos falcatos currus, omnemque exercitum de Aroseth gentium ad torrentem Cison. Dixitque Debhora ad Barac: Surge, hæc est enim dies, in qua tradidit Dominus Sisaram in manus tuas: en ipse ductor

est tuus. Descendit itaque Barac de monte Thabor, et decem millia pugnatorum cum eo. Perterritusque Dominus Sisaram, et omnes currus ejus, universamque multitudinem, in ore gladii, ad conspectum Barac: in tantum, ut Sisara de curru desiliens, pedibus fugeret, et Barac persequeretur fugientes currus et exercitum, usque ad Aroseth gentium, et omnis hostium multitudo usque ad interfectionem caderet. Sisara autem fugiens pervenit ad tentorium Jahel uxoris Aber Cinea. B. XIX. Erat enim pax inter Jabin regem Azor, et domum Aber Cinea. Egressa igitur Jahel in occursum Sisara, dixit ad eum: Intra ad me, domine mi: intra, ne timeas. Qui ingressus tabernaculum ejus, et opertus ab ea pallio, dixit ad eam: Da mihi, obsecro, paululum aquæ, quia valde sitio. Quæ aperuit utrem lactis, et dedit ei bibere, et operuit illum. Dixitque Sisara ad eam: Sta ante ostium tabernaculi, et cum venerit aliquis interrogans te, et dicens: Nunquid hic est aliquis, respondebis: Nullus est, Tulit itaque Jahel, uxor Aber, clavum tabernaculi, assumens pariter et malleum: et ingressa abscondite et cum silentio, posuit supra tempus capitis ejus clavum, percussitque malleo defixit in cerebrum usque ad terram: qui soporem morti socios defecit, et mortuus est. Et ecce Barac sequens Sisaram veniebat: egressaque Jahel in occursum ejus dixit ei: Veni, et ostendam tibi virum quem quaeris. Qui cum intrasset ad eam, vidit Sisaram jacentem mortuum, et clavum infixum in tempore ejus. Humiliavit ergo Deus in die illo Jabin regem Chanaan coram filiis Israel: qui crescebant quotidie, et forti manu opprimebant Jabin regem Chanaan, donec deleerent eum.

C. XX, Cap. V. — Cecideruntque Debhora et Barac, filius Abinoem, in illo die, dicentes: Qui sponte obtulisti de Israel animas vestras ad periculum, benedicite Domino. Audite, reges, percipite auribus, principes: Ego sum, ego sum quæ Domino canam, psallam Domino Deo Israel. Domine, cum exires de Seir, et transires per regiones Edom, Terra mota est, cœlique ac nubes stillaverunt aquis. Montes fluxerunt a facie Domini, et Sinai a facie Domini Dei Israel. In diebus Samgar filii Anath, in diebus Jahel, quieverunt semite:

et qui ingrediebantur per eas, ambulaverunt per calles devios.
 Cessaverunt fortes in Israel, et quieverunt : donec surgeret Debbora, surgeret mater in Israel.
 Nova bella elegit Dominus, et portas hostium ipse subvertit : Clypeus et hasta si apparuerint in quadraginta millibus Israel.
 Cor meum diligit principes Israel, qui propria voluntate obtulistis vos discrimini, benedicite Domino.
 Qui ascenditis super nitentes asinos, et sedetis in iudicio, et ambulatis in via loquimini.
 Ubi collis sunt currus, et hostium est suffocatus exercitus, ibi narrentur justitiæ Domini, et clementia in fortes Israel.
 Tunc descendit populus Domini ad portas, et obtinuit principatum.
 Surge, surge, Debbora, surge, surge, et loquere canticum :
 Surge, Barac, et apprehende captivos tuos, filii Abinoem. Salvatæ sunt reliquæ populi, Dominus in fortibus dimicavit.
 Ex Ephraim delevit eos in Amalec, et post eum ex Benjamin in populos tuos, o Amalec.
 De Machir principes descenderunt, et de Zabulon qui exercitum ducerent ad bellandum.
 Duces Issachar fuere cum Debbora, et Barac vestigia sunt secuti, qui quasi in præceps ac barathrum se discrimini dedit.
 Diviso contra se Ruben, magnanimatorum reperta contentio est.
 Quare habitas inter duos terminos, ut audias sibilos gregum ?
 Diviso contra se Ruben, magnanimatorum reperta contentio est, Galaad trans Jordanem quiescebat, et Dan vacabat navibus : Aser habitabat in litore maris, in portibus morabatur.
 Zabulon vero et Nephthali obtulerunt animas suas morti in regione Merome.
 Venerunt reges et pugnaverunt, pugnaverunt reges Chanaan,

in Thanach iuxta aquas Mageddo, et tamen nihil tulere prædantes.
 De cælo dimicatum est contra eos : stelle manentes in ordine et cursu suo, adversum Sisaram pugnaverunt.
 Torrens Cison traxit cadavera eorum, torrens Cadamin, torrens Cison : conculca, anima mea, robustos : Ungulæ eorum ceciderunt, fugientibus impetu,
 Et per præceps ruentibus fortissimis hostium. Maledicite terre Meroz, dixit Angelus Domini : maledicite habitatoribus ejus, quia non venerunt ad auxilium Domini, in adiutorium fortissimorum ejus.
 Benedicite inter mulieres Jahel uxor Aber Cinæi, benedicatur in tabernaculo suo.
 Aquam petenti lac dedit, et in phiala principum obtulit butyrum.
 Sinistram manum misit ad clavum, et dexteram ad fabrorum malleos, Percussitque Sisaram querens in capite vulnere loonm, et tempus valide perforans.
 Inter pedes ejus ruit : defecit, et mortuus est.
 Ante pedes illius volvabatur, et jacebat exanimis et miserabilis.
 Per fenestram prospiciens ululabat mater ejus : et de cenaculo loquebatur.
 Cur moratur regredi currus ejus ?
 Quare tardaverunt pedes quadrigarum illius ?
 Una sapientior cæteris uxoris ejus hæc socru verba respondit :
 Forsitan nunc dividit spolia, et pulcherrima feminarum eligitur ei : Vestes diversorum colorum Sisaræ traduntur in prædam, et supellex varia ad ornanda colla congeritur.
 Sic pereant omnes inimici tui, Domine : qui autem diligunt te, sicut sol in ortu suo splendet, ita rutilent.
 C. XXI. Quievitque terra per quadraginta annos.
 T. IV, B. X, Cap. VI. — Fecerunt autem filii Israel malum in conspectu Domini : qui tradidit eos in manu Madian septem annis, et oppressi sunt valde ab eis. Feceruntque sibi antra speluncas in montibus, et munitissima ad repugnandum loca. Cumque scivisset Israel, ascendente Madian et Amalec, cæterique orientalium nationum, et apud eos figentes tentoria, sicut

erant in herbis, cuncta vastabant usque ad introitum Gazæ : nihilque omnino ad vitam pertinens relinquebant in Israel, non oves, non boves, non asinos. Ipsi enim et universi greges eorum veniebant cum tabernaculis suis, et instar locustarum universa complebant, innumera multitudo hominum et camelorum, quidquid tetigerant, devastantes. Humiliatusque est Israel valde in conspectu Madian. C. XXII. Et clamavit ad Dominum postulans auxilium contra Madianitas. Qui misit ad eos virum prophetam, et locutus est : Hæc dicit Dominus Deus Israel : Ego vos feci conscendere de Ægypto, et eduxi de domo servitutis, et liberavi de manu Ægyptiorum et omnium inimicorum, qui affligebant vos : eiecique eos ad introitum vestrum, et tradidi vobis terram eorum. Et dixi : Ego Dominus Deus vester, ne timeatis deos Amorrhæorum, in quorum terra habitatis. Et noluitis audire vocem meam. Venit autem Angelus Domini, et sedit sub quercu, quæ erat in Ephra et pertinebat ad Joas patrem familie Ezri. Cumque Gedeon filius ejus excoeret atque purgaret frumenta in torculari, ut fugeret Madian, apparuit ei Angelus Domini, et ait : Dominus tecum, virorum fortissime. Dixitque ei Gedeon : Obsecro, domine mi, si Dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos hæc omnia ? Ubi sunt mirabilia ejus, quæ narraverunt patres nostri atque dixerunt : De Ægypto eduxit nos Dominus ? Nunc autem dereliquit nos (*Vulg. addit Domini*), et tradidit in manu Madian. Respexitque ad eum Dominus, et ait : Vade in hac fortitudine tua, et liberabis Israel de manu Madian : scito quod miserim te. Qui respondens ait : Obsecro, domine mi, in quo liberabo Israel ? Ecce familia mea infima est in Manasse, et ego minimus in domo patris mei. Dixitque ei Dominus : Ego ero tecum, et percuties Madian quasi unum virum. Et ille : Si inveni, inquit, gratiam coram te, da mihi signum, quod tu sis qui loqueris ad me. Ne recedas hinc, donec revertar ad te, portans sacrificium, et offerens tibi. Qui respondit : Ego præstolabor adventum tuum. Ingressus est itaque Gedeon et coxit hœdum et de farinae modio azymos panes : carnesque ponens in canistro, et jus carnum mittens in ollam, tulit omnia sub quercu, et obtulit ei. Cui dixit Angelus Domini : Tolle carnes et panes azymos, et pone supra petram illam, et jus desuper funde. Cumque fecisset ita, extendit Angelus Domini summitatem virgæ, quam tenebat in manu, et tetigit carnes et azymos panes, ascenditque ignis de petra, et carnes azymosque panes consumpsit : Angelus autem Domini evanuit ex oculis ejus. Vidensque Gedeon, quod esset Angelus Domini, ait : Heu mihi, Domine Deus, quia vidi Angelum Domini facie ad faciem. Dixitque ei Dominus : Pax tecum : ne timeas, non morieris. Edificavit ergo ibi Gedeon altare Domino, vocavitque illud, Domini pax, usque in presentem diem. Cumque adhuc esset in Ephra, quæ est familia Ezri, nocte illa dixit Dominus ad eum : Tolle taurum patris tui, et alterum taurum annorum septem, destruesque aram Baal, quæ est patris tui, et nemus, quod circa aram est, succide, et edificabis altare Domino Deo tuo in summitate petræ hujus, super quam sacrificium ante posuisti : tollesque taurum secundum, et offeres holocaustum super lignorum struem, quæ de nemore succideris. Assumptis igitur Gedeon decem viris de servis suis, fecit sicut præceperat (*Vulg. addit ei*) Dominus. Timens autem domum patris sui, et homines illius civitatis, per diem facere noluit, sed omnia nocte complevit. Cumque surrexissent viri oppidi ejus mane, viderunt destructam aram Baal, locumque succisum, et taurum alterum impositum super altare, quod tunc edificatum erat. Dixeruntque ad invicem : Quis hoc fecit ? Cumque perquirerent autorem facti, dictum est : Gedeon, filius Joas, fecit hæc omnia. Et dixerunt ad Joas : Produc filium tuum, ut moriatur : quia destruxit aram Baal, et succidit nemus. Quibus ille respondit : Nunquid ultores estis Baal, ut pugnetis pro eo ? Qui adversarius est ejus, moriatur antequam lux crastina veniat : si deus est, vindicet se de eo, qui suffodit aram ejus. Et illo die vocatus est Gedeon Jerobaal, eo quod dixisset Joas : Uleiscatur se Baal de eo, qui suffodit altare ejus. Igitur omnis Madian, et Amalec, et orientales populi congregati sunt simul, et transeuntes Jordanem, castrametati sunt in valle Jezrael. Spiritus autem Domini induit Gedeon, qui clangens buccina convocavit domum Abiezer, ut se sequeretur. Misitque nuntios in universum Manassen, qui et ipse secutus est eum, et alios nuntios in Aser et Zabulon et Nephthali, qui occurrerunt ei. C. XXIV. Dixit Gedeon ad Deum : Si salvum facias per manum meam Israel, sicut locutus es, ponam hoc vellus lanæ in area : si ros in solo vellere fuerit, et in omni terra siccitas, sciam quod per manum meam, sicut locutus es, liberabis Israel. Fac-

tumque est ita. Et de nocte consurgens, expresso vellere, concham rore complevit. Dixitque rursus ad Deum: Ne irascatur furor tuus contra me, si adhuc semel tentavero, signum quaerens in vellere. Oro, ut solum velus sicum sit, et omnis terra rore madens. Fecitque Deus nocte illa ut postulaverat, et fuit siccitas in solo vellere, et ros in omni terra.

Cap. VII. — Igitur Jerobaal, qui et Gedeon, de nocte consurgens, et omnis populus cum eo, venit ad fontem qui vocatur Harod. Erant autem castra Madian in valle ad septentrionalem plagam collis excelsum. Dixitque Dominus ad Gedeon: Multus tecum est populus, nec tradetur Madian in manus ejus, ne gloriatur contra me Israel, et dicat: Meis viribus liberatus sum. Loquere ad populum, et cunctis audientibus praedica: Qui formidolosus et timidus est, revertatur. Recesseruntque de monte Galaad, et reversi sunt de populo viginti duo millia virorum, et tantum decem millia remanserunt. C. XXV. Dixitque Dominus ad Gedeon: Adhuc populus multus est, duc eos ad aquas, et ibi probabo illos, et de quo dixeris tibi ut tecum vadat, ipse pergat: quem ire prohibuero, ipse revertatur. Cumque descendisset populus ad aquas, dixit Dominus ad Gedeon: Qui lingua lambuerint aquas, sicut solent canes lambere, separabis eos seorsum: qui autem curvatis genibus biberint, in altera parte erunt. Fuit itaque numerus eorum qui manu ad os projiciente aquas lambuerant, trecenti viri: omnis autem reliqua multitudo flexo poplite biberat. Et ait Dominus ad Gedeon: In trecentis viris qui lambuerunt aquas, liberabo vos, et tradam Madian in manu tua: omnis autem reliqua multitudo revertatur in locum suum. Sumptis itaque pro numero cibariis et tubis, omnem reliquam multitudinem abire precepit ad tabernacula sua, et ipse cum trecentis viris se certamini dedit. Castra autem Madian erant subter in valle. Eadem nocte dixit Dominus ad eum: Surge, et descende in castra: quia tradidi eos in manu tua. Sin autem solus ire formidas, descendat tecum Phura puer tuus. Et cum audieris quid loquantur, tunc confortabuntur manus tue, et securior ad hostium castra descendes. Descendit ergo ipse et Phura puer ejus in partem castrorum, ubi erant armatorum vigillie. Madian autem et Amalee, et omnes orientales populi, fusi jacebant in valle, ut locustarum multitudo:

cameli quoque innumerabiles erant, sicut arena quae jacet in litore maris. C. XXVI. Cumque venisset Gedeon, narrabat aliquis somnium proximo suo, et in hunc modum referebat quod viderat: Vidi somnium, et videbatur mihi quasi subcinericius panis ex hordeo volvi, et Madian castra descendere: cumque pervenisset ad tabernaculum, percussit illud, atque subvertit, et terre funditus coaequavit. Respondit is, cui loquebatur: Non est hoc aliud, nisi gladius Gedeonis, filii Joas, viri Israelite; tradidit enim Deus (Vulg. Dominus), in manus ejus Madian et omnia castra ejus. Cumque audisset Gedeon somnium, et interpretationem ejus, adoravit, et reversus ad castra Israel, ait: Surgite, tradidit enim Dominus in manus nostras castra Madian. Divisitque trecentos viros in tres partes, et dedit tubas in manibus eorum, lagenasque vacuas ac lampadas in medio lagenarum. Et dixit ad eos: Quod me facere videritis, hoc facite: ingrediar partem castrorum, et quod fecero sectamini. Quando perstraverit tuba in manu mea, vos quoque per castrorum circuitum clangite et conclamate: Domino et Gedeoni. Ingressusque Gedeon, et trecenti viri qui erant cum eo, in partem castrorum, inieperunt vigiliis noctis mediae, et custodibus suscitatis, coeperunt buccinis clangere, et complodere inter se lagenas. C. XXVII. Cumque per gyrum castrorum in tribus personarent locis, et hydrias confregissent, tenuerunt sinistris manibus lampadas, et dextris sonantes tubas, clamaveruntque: Gladius Domini et Gedeonis, stantes singuli in loco suo per circuitum castrorum hostium (Vulg. hostilium). Omnia itaque castra turbata sunt, et vociferantes, ululantesque fugerunt, et nihilominus insistebant trecenti viri buccinis personantes. C. XXVIII. Immisitque Dominus gladium in omnibus castris, et mutua se caede truncabant, fugientes usque ad Beth-Seta, et crepidinem Abel-Meula in Tebbath. Conclamantes autem viri Israel de Nephthali, et Aser, et omni Manasse, persequabantur Madian. Misitque Gedeon nuntios in omnem montem Ephraim, dicens: Descendite in occursum Madian, et occupate aquas usque Beth-Bara atque Jordanem. Clamavitque omnis Ephraim, et praecipit aquas usque Beth-Bara atque Jordanem. Apprehensosque duos viros Madian, Oreb et Zeb, interfecit Oreb in petra Oreb, Zeb vero in toreulari Zeb. C. XXIX. Et persecuti sunt Madian, capita Oreb et Zeb

portantes ad Gedeon (1) de contra fluenta Jordanis.

Cap. VIII. — Dixeruntque ad eum viri Ephraim: Quid est hoc quod facere voluisti, ut non nos vocares, cum ad pugnam pergeres contra Madian? Jurgantes fortiter, et prope vim inferentes. C. XXX. Quibus ille respondit: Quid enim tale facere potui, quale vos fecistis? Nonne melior est racemus Ephraim, vindemiis Abiezer? In manus vestras tradidit Dominus principes Madian, Oreb et Zeb: quid tale facere potui, quale vos fecistis? Quod cum locutus esset, requievit spiritus eorum, quo tumbant contra eum. Cumque venisset Gedeon ad Jordanem, transitit eum cum trecentis viris, qui secum erant, et praee lassitudine, fugientes persequi non poterant. Dixitque ad viros Soccoth: Date, obsecro, panes populo, qui mecum est, quia valde defecerunt, ut possimus persequi Zebee et Salmana, reges Madian. Responderunt principes Soccoth: Forsitan palmae manuum Zebee et Salmana in manu tua sunt, et idcirco postulas ut demus exercitui tuo panes. Quibus ille ait: Cum ergo traderit Dominus Zebee et Salmana in manus meas, conferam carnes vestras cum spinis tribulisque deserti. Et inde conscendens, venit in Phannel: locutusque est ad viros ejus loci similia. Cui illi responderunt, sicut responderant viri Soccoth. Dixit itaque et eis: Cum reversus fuero victor in pace, destruam turrem hanc. Zebee autem et Salmana requiescebant cum omni exercitu suo. Quindecim enim millia viri remanserant ex omnibus turmis orientalium populorum, caesis centum viginti millibus belatorum et educeantium gladium. Ascendensque Gedeon per viam eorum qui in tabernaculis morabantur, ad orientalem partem Nobe et Jegbaa, percussit castra hostium, qui securi erant, et nihil adversi suspicabantur. Fugeruntque Zebee et Salmana, quos persequens Gedeon comprehendit, turbato omni exercitu eorum. Revertensque de bello ante solis ortum, apprehendit puerum de viris Soccoth: interrogavitque eum nomina principum et seniorum Soccoth,

et descripsit septuaginta septem viros. Venitque ad Soccoth, et dixit eis: En Zebee et Salmana, super quibus exprobrastis mihi, dicentes: Forsitan manus Zebee et Salmana in manibus tuis sunt, et idcirco postulas ut demus viros, qui lassi sunt et defecerunt, panes. Tulit ergo seniores civitatis et spinas deserti ac tribulos, et contrivit cum eis, atque cominuit viros Soccoth. Turrem quoque Phanel subvertit, occisis habitatoribus civitatis. C. XXXI. Dixitque ad Zebee et Salmana: Quales fuerunt viri, quos occidistis in Thabor? Qui responderunt: Similes tui, et unus ex eis quasi filius regis. Quibus ille ait (Vulg. respondit): Fratres mei fuerunt, filii matris meae. Vivit Dominus, quia si servassetis eos, non vos occiderem. Dixitque Jether primogenito suo: Surge, et interice eos. Qui non eduxit gladium: timebat enim, quia adhuc puer erat. Dixeruntque Zebee et Salmana: Tu surge, et irruere in nos, quia juxta statem robur est hominis. Surrexit Gedeon, et interfecit Zebee et Salmana, tulit ornamenta ac bullas, quibus colla regaliu camelorum decorari solent. Dixeruntque omnes viri Israel ad Gedeon: Dominare nostri tu, et filius tuus, et filius filii tui, quia liberasti nos de manu (Vulg. tacet manu) Madian. Quibus ille ait: Non dominabor vestri, nec dominabitur in vos filius meus, sed dominabitur Dominus. Dixitque ad eos: Unam petitionem postulo a vobis: date mihi in aureis ex preda vestra. Inaures enim aureas Ismaelite habere consueverant. Qui responderunt: Libertissime dabimus. Expandentesque super terram pallium, projecerunt in eo in aureis de preda, et fuit pondus postularum inaurium, mille septingenti auri sieli, absque ornamentis, et monilibus, et veste purpurea, quibus Madian reges uti soliti erant, et praeter torques aureas camelorum. Fecitque ex eo Gedeon ephod, et posuit illud in civitate sua Ephra. Fornicatusque est omnis Israel in eo, et factum est Gedeoni et omni domui ejus in ruinam. Humiliatus est autem Madian coram filiis Israel, nec potuerunt ultra elevare cervices, sed quievit terra per qua-

(1) In Hebraeo est **מֵעֵבֶר** « meever Laitarden », quod Septuaginta ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς Ἰορδάνου, sive ut in ms. Alexandrino ἐκ τῆς ἀπὸ τῆς Ἰορδάνου, id est, « de trans Jordanem », translulerunt. Canon, « contra fluenta Jordanis ». At Hieronymus particulam « de » suppleendum monuit nos lib. « de locis Hebraeis: Meeber », inquit, « pro quo Aquila translulit, ἀπὸ τῆς ἀπὸ; a Symmachus ἑξῆς Ἰορδάνου, id est,

trans », vel « de contra ». Alii mss. bibliorum legunt, « trans ». Mav.

— Nostri mss. « ad Gedeon trans fluenta Jordanis ». Illud « de contra » pressius haeret Hebraeo « **מֵעֵבֶר** » videturque ipse Hieronymus post Aquilam et Symmachum probasse lib. « de locis », ad vocem « meeber », quod et Martian. notat.

dragula annos, quibus praefuit Gedeon. B. XI. Abiit itaque Jerobaal, filius Joas, et habitavit in domo sua: habuitque septuaginta filios, qui egressi sunt de femore ejus, eo quod plures haberet uxores. Concubina autem illius, quam habebat in Sichem, genuit ei filium nomine Abimelech. Mortuusque est Gedeon filius Joas in senectute bona, et sepultus in sepulchro Joas patris sui in Ephra de familia Ezri. T. V. Postquam autem mortuus est Gedeon, aversi sunt filii Israel, et fornicati sunt cum Baalim. Percusseruntque cum Baal foedus, ut esset eis in deum, nec recordati sunt Domini Dei sui, qui eruit eos de manibus omnium inimicorum suorum per circuitum, nec fecerant misericordiam cum domo Jerobaal Gedeon, juxta omnia bona quae fecerat Israeli.

C. XXXII, Cap. IX. — Abiit autem Abimelech filius Jerobaal in Sichem ad fratres matris suae, et loeutus est ad eos, et ad omnem cognationem domus patris matris suae, dicens: Loquimini ad omnes viros Sichem: Quid vobis est melius, ut dominantur vestri septuaginta viri omnes filii Jerobaal, an ut dominetur vobis unus vir? Simulque considerate, quia os vestrum et caro vestra sum. Locutique sunt fratres matris ejus de eo ad omnes viros Sichem universos sermones istos, et inellexerunt cor eorum post Abimelech, dicentes: Frater noster est. Dederuntque illi septuaginta pondo argenti de fano Baal-Berith. Qui conduxit sibi ex eo viros inopes et vagos, secutique sunt eum. Et venit in domum patris sui in Ephra, et occidit fratres suos filios Jerobaal septuaginta viros, super lapidem unum, remansitque Joatham filius Jerobaal minimus, et absconditus est. Congregati sunt autem omnes viri Sichem, et universae familiae urbis Mello: abieruntque et constituerunt regem Abimelech, juxta quae stabat in Sichem. C. XXXIII. Quod cum nuntiatum esset Joatham, ivit et stetit in vertice montis Garizim, elevataque voce clamavit, et dixit: Audite me, viri Sichem, ita ut (*Vulg. tacet ut*) audiat vos Deus. Ierunt ligna, ut ungerent super se regem: dixeruntque olive: Impera nobis. Quae respondit: Nunquid possum deserere pinguedinem meam, qua et dii utuntur et homines, et venire ut inter ligna promovear? Dixeruntque ligna ad arborem ficum: Veni, et super nos regnum accipe. Quae respondit eis: Nunquid possum deserere dulcedinem meum, fructusque suavissimos, et ire ut inter caetera ligna promovear?

Locutaque sunt ligna ad vitem: Veni, et impera nobis. Quae respondit (*Vulg. addit eis*): Nunquid possum deserere vinum meum, quod laetificat Deum et homines, et inter ligna caetera promoveri (*Al. commoveri*)? Dixeruntque omnia ligna ad rhamnum: Veni, et impera super nos. Quae respondit ei: Si vere me regem vobis constituistis venite et sub umbra mea requiescite. Si autem non vultis, egrediator ignis de rhamno, et devoret cedros Libani. C. XXXIV. Nunc igitur, si recte et absque peccato constituistis super vos regem Abimelech, et benedixistis eum Jerobaal, et cum domo ejus, et reddidistis vicem beneficiis ejus, qui pugnavit pro vobis, et animam suam dedit periculis, ut erueret vos de manu Madian, qui nunc surrexistis contra domum patris mei, et interfecistis filios ejus septuaginta viros super unum lapidem, et constituistis regem Abimelech filium ancillae ejus super habitatores Sichem, eo quod frater vester sit: si ergo recte et absque vitio egistis cum Jerobaal, et domo ejus, hodie letemini in Abimelech, et ille letetur in vobis. Sin autem perverse, egrediator ignis ex eo, et consumat habitatores Sichem, et oppidum Mello, egrediatorque ignis de viris Sichem, et de oppido Mello, et devoret Abimelech. Quae cum dixisset, fugit et abiit in Bera: habitavitque ibi metu Abimelech fratris sui. Regnavit itaque Abimelech super Israel tribus annis. Misitque Dominus spiritum pessimum inter Abimelech et habitatores Sichem, qui cooperunt eum de testari, et scelus interfectionis septuaginta filiorum Jerobaal, et effusionem sanguinis eorum conferre in Abimelech fratrem suum, et in caeteros Sichimorum principes, qui eum adjuverant. Posueruntque insidias adversus eum in montium summitate, et dum illius praestolarentur adventum, exercebant latrocinia, agentes praedas de praetereuntibus. Nuntiatumque est Abimelech. Venit autem Gaal filius Ebed eum fratribus suis, et transiit in Sichimam. Ad eujus adventum erecti habitatores Sichem, egressi sunt in agros, vastantes vineas, usque calcantes, et factis cantantium choris, ingressi sunt fanum dei sui, et inter epulas et pocula maledicebant Abimelech. Et dicit Gaal filius (*Vulg. clamante Gaal filio*) Ebed: Quis est Abimelech, et quae est Sichem, ut serviamus ei? Nunquid non est filius Jerobaal, et constituit principem Zebul seruum suum super viros Emor patris Sichem? Cur igitur serviamus ei? Ulinam

daret aliquis populum istum sub manu mea, ut auferrem de medio Abimelech. Dictumque est Abimelech: Congrega exercitus multitudinem, et veni. Zebul enim princeps civitatis, auditis sermonibus Gaal filii Obed, iratus est valde, et misit clam ad Abimelech nuntios, dicens: Ecce Gaal filius Obed venit in Sichimam cum fratribus suis, et oppugnat adversum te civitatem. Surge itaque nocte cum populo qui tecum est, et latita in agro, et primo mane, oriente sole, irru super civitatem. Illo autem egrediente adversum te cum populo suo, fac ei quod poteris. Surrexit itaque Abimelech cum omni exercitu suo nocte, et tetendit insidias juxta Sichimam in quatuor locis. Egressusque est Gaal filius Obed, et stetit in introitu porte civitatis. Surrexit autem Abimelech, et omnis exercitus eum eo de insidiarum loco. Cumque vidisset populum Gaal, dixit ad Zebul: Ecce de montibus multitudo descendit. Cui ille respondit: Umbras montium vides quasi hominum capita, et hoc errore deciperis. Rursusque Gaal ait: Ecce populus de umbilico terrae descendit, et unus cuneus venit per viam quae respicit quereum. Cui dixit Zebul: Ubi est nunc ostium, quo loquebaris: Quis est Abimelech ut serviamus ei? Nonne iste est populus, quem despiciebas? Egredere et pugna contra eum. Abiit ergo Gaal, spectante Sichimorum populo, et pugnavit contra Abimelech, qui persecutus est eum fugientem, et in urbem compulit: cecideruntque ex parte ejus plurimi, usque ad portam civitatis: et Abimelech sedit in Ruma: Zebul autem, Gaal et socios ejus expulit de urbe, nec in ea passus est commorari. Sequenti ergo die egressus est populus in campum. Quod cum nuntiatum esset Abimelech, tulit exercitum suum, et divisit in tres turmas, tendens insidias in agris. Vidensque quod egredere tur populus de civitate, surrexit et irruit in eos cum cuneo suo, oppugnans et obsidens civitatem: duae autem turmae palantes per campum adversarios persequebantur. Porro Abimelech omni illo die oppugnabat urbem, quam cepit, interfecit habitatoribus ejus, ipsaque destruet, ita ut sal in ea dispergeret. Quod cum audissent qui habitabant in turre Sichimorum,

ingressi sunt fanum dei sui Berith, ubi foedus cum eo pepigerant, et ex eo locus nomen acceperat, qui erat valde munitus. Abimelech quoque, audiens viros turris Sichimorum pariter conglobatos, ascendit in montem Selmon cum omni populo suo, et, arrepta securi, praecidit arboris ramum, impositumque ferens humero, dixit ad socios: Quod me vidistis (*Vulg. videtis*) facere, cito facite. Igitur certatim ramos de arboribus praesidentes, sequebantur duces. Qui circumdantes praesidium, succederunt: atque ita factum est, ut fumo et igne mille hominum necarentur, viri pariter ac mulieres, habitatorum turris Sichem. Abimelech autem, inde proficiens, venit ad oppidum Thebes, quod circumdans obsidebat exercitu. Erat autem turris excelsa in media civitate, ad quam confugerant viri simul ac mulieres, et omnes principes civitatis, clausa firmissime janua, et super turris lectum stantes per propugnacula. Accedensque Abimelech juxta turrim, pugnavit fortiter: et appropinquans ostio, ignem supplicare nitebatur. C. XXXVI. Et ecce mulier una fragmen molae desuper jaciens, illis capitibus Abimelech, et confregit cerebrum ejus. Qui vocavit cito armigerum suum, et ait ad eum: Evagina gladium tuum, et percutite me: ne forte dicatur quod a femina interfectus sum. Qui jussa perficiens, interfecit eum. Illoque mortuo, omnes qui cum eo erant de Israel, reversi sunt ad sedes suas: et reddidit Deus malum, quod fecerat Abimelech contra patrem suum, interfecit septuaginta fratres suos: Sichimitis quoque, quod operati erant, retributum est, et venit super eos maledictio Joatham filii Jerobaal.

T. VI, C. XXXVI, Cap. X. — Post Abimelech surrexit dux in Israel Thola filius Phua patris Abimelech, vir de Issachar, qui habitavit in Samir (†) montis Ephraim: et judicavit Israel viginti et tribus annis, mortuusque ac sepultus est in Samir. B. XII, C. XXXVII. Huic successit Jair Galaadites, qui judicavit Israel per viginti et duos annos, habens triginta filios sedentes super triginta pullos asinarum, et principes triginta civitatum, quae ex nomine ejus appellatae sunt Havoth-Jair, id est, oppida Jair, usque

(†) Non « Samir », sed « Samir » legitur in canone et aliis mss. codicibus. Id vitii forte inductum est a librariis, qui supra Deuteronomii cap. iii, vers. 9, sub littera B, nomen « Samir » legerant. Praeterquam quod error inolevit apud exscriptores Latinos, ut

« m » scribant pro « n », et « n » pro « m ». Hieronymus libro nominum Hebraicorum habet « Samir ».

— Mss. quoque nostri « Samir », in Hebraeo autem est שָׁמִיר, et Graeco Σαμίρ.

in presentem diem, in terra Galaad. Mortuusque est Jair, ac sepultus in loco cui est vocabulum Camon. Filii autem Israel, peccatis veteribus jungentes nova, fecerunt malum in conspectu Domini, et servierunt idolis, Baalim et Astharoth, et diis Syriæ ac Sidonis et Moab et filiorum Ammon et Philistim: dimiseruntque Dominum, et non colebant eum. Contra quos Dominus iratus, tradidit eos in manus Philistim et filiorum Ammon. Afflictique sunt, et vehementer oppressi per annos decem et octo, omnes qui habitabant trans Jordanem in terra Amorrhæi, qui est in Galaad: in tantum, ut filii Ammon, Jordane transmissio, vastarent Judam et Benjamin et Ephraim: afflictusque est Israel nimis. Et clamantes ad Dominum, dixerunt: Peccavimus tibi, quia dereliquimus Deum nostrum (Vulg. addit Dominum), et servivimus Baalim. Quibus locutus est Dominus: Nunquid non Ægyptii et Amorrhæi, filiique Ammon et Philistim, Sidonii quoque et Amalec et Chanaan, oppraserunt vos, et clamastis ad me, et erui vos de manu eorum? Et tamen reliquistis me, et coluistis deos alienos. C. XXXVIII. Ideo non addam ut ultra vos liberem: ite, et invocate deos quos elegistis: ipsi vos liberent in tempore angustie. Dixeruntque filii Israel ad Dominum: Peccavimus, redde tu nobis quidquid tibi placet: tantum nunc libera nos. Que dicentes, omnia de finibus suis alienorum decorum idola profererunt, et servierunt Domino (Vulg. addit Deo): qui doluit super miseris eorum. Itaque filii Ammon conclamantes in Galaad fixere tentoria: contra quos congregati filii Israel, in Maspha castrametati sunt. Dixeruntque principes Galaad singuli ad proximos suos: Qui primus e nobis [h. non habet] contra filios Ammon cœperit dimicare, erit dux populi Galaad.

B. XIII, C. XXXIX, Cap. XI. — Fuit illo tempore Jephthe Galaadites, vir fortissimus atque pugnator, filius mulieris meretricis, qui natus est de Galaad. Habuit autem Galaad uxorem, de qua suscepit filios, qui postquam creverant, ejecerunt Jephthe, dicentes: Hæres in domo patris nostri esse non poteris, quia de altera matre generatus es. Quos ille fugiens atque devitans, habitavit in terra Tob: congregatique sunt ad eum viri inopes, et latrocinantes, et quasi principem sequebantur. In illis diebus pugnabant filii Ammon contra Israel. Quibus acriter instantibus, perrexerunt majores natu Galaad, ut tollerent in auxilium sui Jephthe de

terra Tob: dixeruntque ad eum: Veni, et esto princeps noster, et pugna contra filios Ammon. Quibus ille respondit: Nonne vos estis, qui odistis me, et eiecistis de domo patris mei, et nunc venistis ad me necessitate compulsus? Dixeruntque principes Galaad ad Jephthe: Ob hanc igitur causam nunc ad te venimus, ut proficiscaris nobiscum, et pugnes contra filios Ammon, sisque dux omnium qui habitant in Galaad. Jephthe quoque dixit eis: Si vere venistis ad me, ut pugnem pro vobis contra filios Ammon, tradideritque eos Dominus in manus meas, ego ero princeps vester? Qui responderrunt ei: Dominus, qui hæc audit, ipse mediator ac testis est, quod nostra promissa faciemus. Abiit itaque Jephthe cum principibus Galaad, fecitque eum omnis populus principem sui. C. XL. Locutusque est Jephthe omnes sermones suos coram Domino in Maspha. Et misit nuntios ad regem filiorum Ammon, qui ex persona sua dicerent: Quid mihi et tibi est, quia venisti contra me, ut vastares terram meam? Quibus ille respondit: Quia tulit Israel terram meam, quando ascendit de Ægypto, a finibus Arnon usque Jebhoc atque Jordanem: nunc igitur cum pace redde mihi eam. Per quos rursus mandavit Jephthe: et imperavit eis, ut dicerent regi Ammon: Hæc dicit Jephthe: Non tulit Israel terram Moab, nec terram filiorum Ammon: sed quando de Ægypto conscenderant, ambulavit per solitudinem usque ad mare Rubrum, et venit in Cades. Misitque nuntios ad regem Edom, dicens: Dimitte me, ut transeam per terram tuam. Qui noluit acquiescere precibus ejus. Misit quoque et ad regem Moab, qui et ipse transitum præbere contempsit. Mansit itaque in Cades, et circumivit ex latere terram Edom et terram Moab: venitque contra orientalem plagam terræ Moab, et castrametatus est trans Arnon: nec voluit intrare terminos Moab: Arnon quippe confinium est terræ Moab. Misit itaque Israel nuntios ad Seon regem Amorrhæorum, qui habitabat in Eschon, et dixerunt ei: Dimitte ut transeam per terram tuam usque ad fluvium. Qui et ipse Israel verba despiciens, non dimisit eum transire per terminos suos: sed infinita multitudine congregata, egressus est contra eum in Jessa, et fortiter resistebat. Tradiditque eum Dominus in manu Israel cum omni exercitu suo, qui percussit eum, et possedit omnem terram Amorrhæi habitatoris regionis illius, et universos fines ejus, de Arnon

usque Jebhoc, et de solitudine usque ad Jordanem. Dominus ergo Deus Israel subvertit Amorrhæum, pugnante contra illum populo suo Israel, et tu nunc vis possidere terram ejus? Nonne ea, que possidet Chamos Deus tuus, tibi jure debentur? Que autem Dominus Deus noster victor obtinuit, in nostram cedent possessionem: nisi forte melior es Balac filio Sepphor rege Moab: aut docere potes quod jurgalus sit contra Israel, et pugnaverit contra eum, quando habitavit in Eschon, et viculis ejus, et in Aroer, et villis illius, vel in cunctis civitatibus juxta Jordanem, per trecentos annos. Quare tanto tempore nihil super hac repetitione tentastis? Igitur non ego pecco in te, sed tu contra me male agis, indicens mihi bella non justa. Judicet Dominus arbiter hujus diei, inter Israel et inter filios Ammon. Noluitque acquiescere rex filiorum Ammon verbis Jephthe, que per nuntios mandaverat. Factus est ergo super Jephthe Spiritus Domini: et circumiens Galaad, et Manasse, Maspha quoque Galaad, et inde transiens ad filios Ammon, votum vovit Domino, dicens: C. XLI. Si tradideris filios Ammon in manus meas, quicumque primus fuerit egressus fores (At. de foribus) domus mee, mihi que occurrerit revertenti cum pace a filiis Ammon, eum holocaustum offeram Domino (1). Transivitque Jephthe ad filios Ammon, ut pugnaret contra eos; quos tradidit Dominus in manus ejus. Percussitque ab Aroer usque dum veniens in Mennith, viginti civitates, et usque ad Abel, que est vineis consita, plaga magna nimis. Humiliatique sunt filii Ammon a filiis Israel. Revertenti autem Jephthe in Maspha domum suam occurrit unigenita filia cum tympanis et choris. Non enim habebat alios liberos. Qua visa, scidit vestimenta sua, et ait: Heu! (Vulg. addit me) filia mi, decepisti me, et ipsa decepta es: aperui enim os meum ad Dominum, et aliud facere non potero. Cui illa respondit: Pater mi, si aperuisti os tuum

ad Dominum, fac mihi quodcumque pollicitus es, concessa tibi ullione atque victoria de hostibus tuis. Dixitque ad patrem: Hoc solum mihi præsta, quod te deprecor: dimitte me, ut duobus mensibus circumeam montes, et plangam virginitatem meam cum sodalibus meis. Cui ille respondit: Vade. Et dimisit eam duobus mensibus. Cumque abiisset cum sociis ac sodalibus suis, fiebat virginitatem suam in montibus. Expletisque duobus mensibus, reversa est ad patrem suum, et fecit ei sicut voverat, que ignorabat virum. Exiitque mos increbuit in Israel, et consuetudo servata est, ut post anni circulum conveniant in unum filie Israel, et plangant filiam Jephthe Galaadite diebus quatuor.

C. XLII, Cap. XII. — Ecce autem in Ephraim orta scditio est: nam transeuntes contra aquilonem, dixerunt ad Jephthe: Quare valens ad pugnam contra filios Ammon, vocare nos noluisti, ut pergeremus tecum? Igitur incendimus te et (Vulg. tacet te et) domum tuam. Quibus ille respondit: Disceptatio erat mihi et populo meo contra filios Ammon rehemens: vocavique vos, ut mihi præberetis auxilium, et facere noluistis. Quod cernens posui in manibus meis animam meam, transivique ad filios Ammon, et tradidit eos Dominus in manus meas. Quid commoveri, ut adversum me consurgatis in prælium? Vocatis itaque ad se cunctis viris Galaad, pugnabat contra Ephraim: percusseruntque viri Galaad Ephraim, quia dixerat: Fugitivus est Galaad de Ephraim, et habitat in medio Ephraim et Manasse. Occupaveruntque Galaadite vada Jordanis, per que Ephraim reversurus erat. Cumque venisset ad ea de Ephraim numero, fugiens, atque dixisset: Obsecro ut me transire permittatis: dicebant ei Galaadite: Nunquid Ephraim es? Quo dicente: Non sum: interrogabant eum: Die ergo Sibboleth (2) [Sibboleth per sin, Zibboleth per samach], quod interpretatur spica. Qui

(1) Totum hunc locum replicat Hieronymus libro primo adversus Jovinianum: « A plerisque Hebræorum », inquit, « reprehenditur pater voti tenerarii, quia dixerit: » Si tradens tradideris filios Ammon in manus meas, quicumque exierit de domo mea in occursum mihi, quicumque exierit de domo mea in occursum mihi, cum reverti cœpero in pace a filiis Ammon, erit Domino, et offeram illum holocaustum. « Si canis, inquit, si asinus occurrisset, quid faceres, etc. »? Advertat lector istam Hieronymi versionem ad Hebraica verba propius accedere, quam illa que in ipso contextu sacro legitur. Manr.

— Locum hunc pressius ad Hebræum recitat s. pater, lib. 1. « contra Jovinianum », num. 23, qui habet ex recensione nostra: « Si tradens tradideris filios Ammon in manus meas, omnis quicumque exierit de domo mea in occursum mihi, cum reverti cœpero in pace a filiis Ammon, erit Domino, et offeram illum holocaustum ».

(2) Primum nomen istud apud Hebræos scribitur per « sin », שִׁבּוּלֵת schibboleth: « posterior autem habet « samech », שִׁבּוּלֵת, sibboleth: » itaque monet scholiastes noster, qui Hebræum elementum ם, vocat

respondebat zibboleth, eadem littera spicam exprime non valens, statimque apprehensum jugulabant in ipso Jordanis transitu. Et ceciderunt in illo tempore de Ephraim quadraginta duo millia. Judicavit itaque Jephthe Galaadites Israel sex annis, et mortuus est, ac sepultus in civitate sua Galaad. B. XIV, C. XLIII. Post hunc judicavit Israel Abesan de Beth-Leem: qui habuit triginta filios et totidem filias, quas emittens foras, maritis dedit, et ejusdem numeri filiis suis accepit uxores, introducens in domum suam. Qui septem annis judicavit Israel. Mortuusque est, ac sepultus in Beth-Leem. C. XLIV. Cui successit Elon Zabulonites: et judicavit Israel decem annis: mortuusque est, ac sepultus in Zabulon. C. XLV. Post hunc judicavit Israel Abdon, filius Hellel, Pharathonites, qui habuit quadraginta filios, et triginta ex eis nepotes, ascendens super septuaginta pullos asinarum, et judicavit Israel octo annis: mortuusque est, ac sepultus in Pharathon terræ Ephraim, in monte Amalec.

Cap. XIII. — Rursumque filii Israel fecerunt malum in conspectu Domini, qui tradidit eos in manus Philistinorum, quadraginta annis. T. VII, B. XV, C. XLVI. Erat autem quidam vir de Saraa, et de stirpe Dan, nomine Manue, habens uxorem sterilem. Cui apparuit Angelus Domini, et dixit ad eam: Sterilis es et absque liberis:

«zamac»; nisi notariorum librorumque pronuntiatione vel imperitia «zamech» illud fluxerit pro «samech». Non levis est apud criticos sacros controversia de sono «sibboleth» per «sin», et de eodem per «samech». Quidam volunt litteram «sin» fuisse prolatam ut «s» nostrum in principio dictionis: «sammech» autem ut «s» inter duas vocales «m», tanquam pronuntiaretur «zibboleth» per «z». Que profecto quadrant ad scholia canonis Hebraice veritatis, uti perspicuum est, et ad lectionem insuper antiqui exemplaris ms. in nostra bibliotheca obtinentis numerum 4: nam in eo codice Corbeiensis monasterii scriptum legitur: «Die ego, schoboleth, quod interpretatur spica. Qui respondebat zibboleth, etc.» Sic etiam habebatur olim in ms. codice Colbertino Anciensi n. 157, ubi ab aliquo emendatore de «zebolet» factum est «tebolet»; quemadmodum superscriptibus adhuc litterarum vestigiis planissime demonstratur. Alii autem docent Hebraeorum pronuntiarum ut «s» crassum, quod Ephraim profere nequiverunt, sed loco ejus «s» acutum proferabant, id est, pro «schibboleth», dicebant «sibboleth». Huic opinioni suffragari potest codex noster S. Germani n. 3, quia utroque loco scribit «sibboleth», quasi discrimen et Hebraeorum, nullum sit apud Latinos, preterquam in sono

sed concipies et paries filium; cave ergo ne vinum bibas ac siceram, nec immundum quidquam comedas, quia concipies et paries filium, ejus non tanget caput novacula, erit enim Nazareus Dei ab infantia sua et ex matris utero: et ipse incipiet liberare Israel de manu Philistinorum. Quæ cum venisset ad maritum suum dixit ei: Vir Dei venit ad me, habens vultum angelicum, terribilis nimis. Quem cum interrogassem, quis esset, et unde venisset, et quo nomine vocaretur, noluit mihi dicere, sed hoc respondit: Ecce concipies et paries filium: cave ne vinum bibas, nec siceram, et ne aliquo ves-caris immundo: erit enim puer Nazareus Dei ab infantia sua, et ex utero matris usque ad diem mortis sue. Oravit itaque Manue Dominum, et ait: Obsecro, Domine, ut vir Dei, quem misisti, veniat iterum et doceat nos quid debeamus facere de puero, qui nasciturus est. Exaudivitque Dominus precantem Manue, et apparuit rursus Angelus Dei uxori ejus sedenti in agro. Manue autem maritus ejus non erat cum ea. Que cum vidisset Angelum, festinavit et cucurrit ad virum suum: nuntiavitque ei, dicens: Ecce apparuit mihi vir, quem ante videram. Qui surrexit et secutus est uxorem suam: veniensque ad virum, dixit ei: Tu es qui locutus es mulieri? Et ille respondit: Ego sum. Cui Manue: Quando, inquit, sermo tuus fuerit expletus, quid vis ut fa-

pronuntiantia. Notat denique r. David Kimbi eodem vitio Ephraim laborasse, quo laborant Galli non valentes sonare litteram «schim», sed eam effereutes ac si esset «thau» raphatum, quod verum esse nemo non dixerit, qui consulat mss. codices biblicos, regium 3363, Colbertinum 181, Corbeisensem 10, S. Germani 5 et 7, præcipue vero 165, in quo «thau» raphatum reperitur, hoc est, «thoboleth», pro «sibboleth, vel sibboleth». Ceteri legunt teboleth, «t» nempe pro Hebræo «samech». At de his elementis ac prolacione eorum audientibus est ipse Hieronymus, qui libro «nominum Hebraicorum litteram «s» non prætermisit intactam: «Hoc nunc quoque, inquit, in «s» littera sciendum est. Siquidem apud eos (Hebræos) tres «s» sunt litteræ: una que dicitur «samech», et simpliciter legitur, quasi per nostram litteram describatur. Alia «sin», in qua stridor quidam non nostri sermonis interest. Tertia «sade», quam nostræ aures penitus reformidant. Hinc liquet «samech Hebraeorum simpliciter per «s» sive «z» fuisse pronuntiatum: «sin» autem quandam habuisse stridorem alienum ac Latinis inusuetum. MART.

— Præsertim nostri mss. pari consensu, «schoboleth». Martianeus de varia hujus vocis pronuntiatione et scriptura pluribus disserit.

ciat puer? Aut a quo se observare debet? Dixitque Angelus Domini ad Manue: Ab omnibus, que locutus sum uxori tue, absteineat se, et quidquid ex vinea nascitur, non comedat: vinum et siceram non bibat, nullo vescatur immundo, et quod ei præcepi, impleat atque custodiat. Dixitque Manue ad Angelum Domini: Obsecro te, ut acquiescas precibus meis, et faciamus tibi hœdum de capris. Cui respondit Angelus: Si me cogis, non comedam panes tuos; sin autem vis holocaustum facere, offer illud Domino. Et nesciebat Manue quod Angelus Domini esset. Dixitque ad eum: Quod est tibi nomen, ut, si sermo tuus fuerit expletus, honorem tu? Cui ille respondit: Cur queris nomen meum, quod est mirabile? Tulit itaque Manue hœdum de capris, et libamenta, et posuit super petram, offerens Domino, qui facit mirabilia; ipse autem et uxor ejus intuebantur. Cumque ascenderet flamma altaris in cœlum, Angelus Domini in flamma pariter ascendit. Quod cum vidisset Manue et uxor ejus, proni ceciderunt in terram, et ultra eis non apparuit Angelus Domini. Statimque intellexit Manue Angelum esse Domini, et dixit ad uxorem suam: Morte moriemur, quia vidimus Deum. Cui respondit mulier: Si Dominus nos vellet occidere, de manibus nostris holocaustum et libamenta non suscepisset: sed (Vulg. tacet sed) nec ostendisset nobis hæc omnia, neque ea que sunt ventura, dixisset. C. XLVII. Peperit itaque filium, et vocavit nomen ejus Samson. Crevitque puer, et benedixit ei Dominus. Cepitque Spiritus Domini esse cum eo in castris Dan inter Saraa et Esthaol.

Cap. XIV. — Descendit ergo Samson in Thamnatha. Vidensque ibi mulierem de filiabus Philistinum, ascendit et nuntiavit patri suo, et matri (Vulg. addit suæ), dicens: Vidi mulierem in Thamnatha de filiabus Philistinorum; quam, queso, ut mihi accipiat uxorem. Cui dixerunt pater et mater sua: Nunquid non est mulier in filiabus fratrum tuorum, et in omni populo tuo (1), quia vis accipere uxorem de Philistinum, qui incircumcisi sunt? C. XLVIII. Dixitque Samson ad patrem suum: Hanc mihi accipe, quia placuit

oculis meis. Parentes autem ejus nesciebant quod res a Domino fieret, et quereret occasionem contra Philistinum. Eo enim tempore Philistinum dominabantur Israeli. Descendit itaque Samson cum patre suo et matre in Thamnatha. Cumque venissent ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis sævus, rugiens, et occurrit ei. C. XLIX. Irruit autem Spiritus Domini in Samson, et dilaceravit leonem, quasi hœdum in frusta discerperet (Vulg. disscerpens), nihil omnino habens in manu, et hoc patri et matri noluit indicare. Descenditque et locutus est mulieri, que placuerat oculis ejus. Et post aliquot dies revertens ut acciperet eam, declinavit ut videret cadaver leonis, et ecce examen apum in ore leonis erat ac favus mellis. Quem cum sumpisset in manibus, comedeat in via: veniensque ad patrem suum et matrem, dedit eis partem, qui et ipsi comederunt, nec tamen eis voluit indicare quod mel de corpore leonis assumpserit. Descendit itaque pater ejus ad mulierem, et fecit filio suo Samson convivium. Sic enim juvenes facere consueverant. Cum igitur cives loci illius vidissent eum, dederunt ei sodales triginta, qui essent cum eo. Quibus locutus est Samson: Proponam vobis problema: quod si solveritis mihi intra septem dies convivii, dabo vobis triginta sindones et totidem tunicas: sin autem non poteritis solvere, vos dabit mihi triginta sindones, et ejusdem numeri tunicas. C. L. Qui responderunt ei: Propone problema, ut audiamus. Dixitque eis: De comedente exivit cibus, et de forti egressa est dulcedo. Nec poterunt per tres dies propositionem solvere. Cumque adesset dies septimus, dixerunt ad uxorem Samson: Blandire viro tuo, et suade ei ut indicet tibi quid significet problema (2). Quod si facere nolueris, incendemus te, et domum patris tui. An idcirco nos vocastis ad nuptias, ut spoliaretis? Que fundebat apud Samson lacrymas, et querebatur dicens: Odisti me, et non diligis: idcirco problema, quod proposuisti filiis populi mei, non vis mihi exponere. At ille respondit: Patri meo et matri nolui dicere, et tibi indicare potero? Septem igitur diebus

(1) Ita canon et mss. quam plures Latini: idemque pronomen secunde personæ retinet Syrus, et Arabs interpretes. Editi legunt juxta Hebræum, «in omni populo meo». MART.

— Urbis mss. cum Vulgatis «populo meo» legit pro «tuo»: idque rectius ad Hebræum צבאי.

(2) In hoc et in sequenti versiculo canon Hebr.

verit. nomen «problema» scriptum habet in textu litteris Grecis, hoc modo ΠΡΟΒΛΗΜΑ. Eandem quoque vocem Græce scriptam ad marginem reperimus in ms. codice nostro num. 3. At parum refert quibus litteris, Grecis aut Latinis, exscribatur, cum nihil mutatur in nomine. MART.